

**Arbeidsdepartementet
Postboks 8019 Dep**

0030 Oslo

Oslo, 15. januar 2014

Vår ref.: MMM

Må alltid oppgis.

Deres ref:
13/3002

Høringsuttalelse fra Juss-Buss om
Forslag til endring i forskrift om sosiale tjenester til personer uten fast bopel i Norge - kontroll av oppholdsstatus

Viser til høringsbrev av 11. oktober 2013. Vedlagt følger høringsuttalelse fra Juss-Buss.

Dersom dere har spørsmål til høringsutsagnet kan dere kontakte Juss-Buss på vår e-postadresse sag@jussbuss.no, eller til kontaktperson Mona Mjøen McKiernan på tlf. 22 84 29 27. Vedkommende er tilgjengelig mellom kl. 10.00 og 15.00, alle hverdager med unntak av onsdag.

Med vennlig hilsen,
for Juss-Buss

Sosial-, trygd- og arbeidsrettsgruppa:

Mona Mjøen McKiernan
Sunniva Vik Skogen
Susanne Bennin Gallala
Ulvhild Cecilie Mamelund
Benedikte Cecilie Nilsen
Christine Palm

Innledning:

Juss-Buss er et rettshjelptiltak drevet av jusstudenter ved Universitetet i Oslo, som gir gratis rettshjelp i enkeltsaker der dette ikke dekkes av det offentlige. Vi har gjennom mange år arbeidet med utlendings- og sosialrett, og har gjort oss mange erfaringer som vi bruker i vårt rettspolitiske arbeid. Et overordnet mål for vår organisasjon er å øke prosessuell og materiell rettssikkerhet for våre klientgrupper. Vi har tidligere uttalt oss om de sosiale rettighetene til personer uten lovlig opphold i Norge i høring om endring i forskrift om sosiale tjenester til personer uten fast bosted i Norge, med referanse 13/1797 høsten 2013.

Etter lov om fri rettshjelp gis det i utgangspunktet ikke fri rettshjelp fra det offentlige ved avslag på vedtak etter stnavl. Juss-Buss antar at dette er årsaken til at slike saker sjelden underlegges domstolskontroll. En konsekvens er at vedtak som er lovstridige eller basert på urimelig skjønnsutøvelse ikke blir oppdaget.

Juss-Buss støtter ikke departementets forslag

Vi støtter ikke departementets forslag om å endre forskriften.

Som vi i Juss-Buss har gjort rede for i tidligere høringer, er vi av den oppfatning at personer ikke skal nektes sosialhjelp på bakgrunn av sin oppholdsstatus. De synspunkter som fremkommer i denne høringsuttalelsen er imidlertid begrunnet i hensyn som gjør seg gjeldende uavhengig av om man deler vårt grunnleggende syn på hvem som bør være berettiget sosialhjelp.

Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (stnavl.) § 18

Økonomisk stønad etter stnavl. § 18 innvilges i tilfeller der en person ikke klarer å sørge for sitt eget livsopphold gjennom arbeid eller ved å gjøre gjeldende andre økonomiske rettigheter. Personer som mottar slike ytelser er ikke en ensartet gruppe, men som regel personer i en svært vanskelig livssituasjon. Juss-Buss møter jevnlig klienter som enten har fått avslag på økonomisk stønad, har fått innvilget for lav sats, eller opplever lang saksbehandlingstid. Dette gjør at de havner i en vanskelig økonomisk situasjon. Disse klientene tilhører i stor grad en marginalisert gruppe som er utsatt for stigmatisering fra ulike hold.

«Lovlig opphold»

For å få økonomisk stønad etter stnavl. § 18 må søkeren ha lovlig opphold i Norge, jf. stnavl. § 2 jf. forskrift om personer uten fast bopel i Norge § 4. «Lovlig opphold» er et begrep som ikke har et entydig innhold i verken utlending- eller sosiallovgivningen. Juss-Buss mener det er problematisk å ta inn ordlyden når det ikke finnes noen klar angivelse av hva det innebærer. Vi påpeker at dette medfører flere gråsoner og praktiske utfordringer i den daglige saksbehandlingen.

I utgangspunktet mister en person oppholdstillatelsen sin umiddelbart idet grunnlaget faller bort. Eksempelvis om personen slutter på studiene, flytter fra ektefellen eller lignende. I de tilfeller hvor studiene eller ekteskapet er grunnlaget for tillatelsen. Etter forvaltningspraksis har man likevel noe tid å områ seg. I dette tidsrommet kan personen søke på ny tillatelse eller gjøre avtale med Politiets Utlendingsenhet (PU). Hvor lenge perioden varer er ikke fastsatt.

En person kan også vente på svar i en utvisningssak eller klagesak. Om en har opphold mens man venter vil her bero på det opprinnelige oppholdsgrunnlaget eller om personen har fått utsatt iverksettelse av vedtaket. Dette kan være lovlig opphold selv om det ikke foreligger oppholdstillatelse.

Eksemplene viser at begrepet «lovlig opphold» ikke har noen klar juridisk definisjon. Vi mener derfor det er problematisk å innta begrepet i forskriften. Å avgjøre om oppholdet er «lovlig» eller ikke, vil falle langt utenfor NAVs kompetanse.

Saksbehandlingen ved vurdering av om vilkårene for økonomisk stønad foreligger:

NAV sin taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for kommunen etter loven her, har en streng taushetsplikt etter fvl. §§ 13-13 e og stnavnl. § 44. Juss-Buss erfarer gjennom sin saksbehandling at hvor streng denne taushetsplikten praktiseres er ulik mellom sosialkontorene.

Juss-Buss stiller seg derfor i utgangspunktet positive til at dette presiseres i forskrift.

NAV sin rett til å innhente opplysninger fra andre offentlige organer- Stnavl. § 43 andre ledd

Sosialtjenesten i NAV har allerede adgang til å innhente opplysninger fra andre forvaltningsorganer, som UDI og UNE, jf. stnavl. § 43 andre ledd. Denne adgangen er begrenset av ansatte ved sosialkontorenes strenge taushetsplikt, etter stnavl. § 44 og fvl § 13. Dersom endringsforslaget fra departementet vedtas, vil det medføre at ansatte i de sosiale tjenestene i NAV blir pålagt å innhente informasjon fra utlendingsmyndighetene. Informasjonsinnhenting vil i seg selv kunne innebære et brudd på taushetsplikten slik den er utformet i dag. En endring av taushetsplikten på dette punkt vil medføre en innskrenkning i personvernet for alle NAV-klienter med utenlandsk statsborgerskap.

Dersom NAV skal innhente informasjon fra utlendingsmyndighetene, vil NAV tilkjennegi at søkeren har et forhold til NAV og at vedkommende er i en vanskelig økonomisk situasjon. Dette er opplysninger av personlig og sensitiv art. Vi stiller oss derfor kritiske til utformingen av endringsforslaget, da vi mener den er egnet til å uthule det vernet søkere av sosialstønad har gjennom den eksisterende taushetsplikten.

Det stemmer ikke, slik departementet hevder i sitt høringsnotat, at «belastningen ved å røpe klientforhold er blitt mindre etter NAV-reformen». Sosialkontorene betegner seg selv i brev og liknende fortsatt som sosialkontor. Endringen er kun at ordet NAV brukes foran. Det er klart at bruken av betegnelsen NAV ikke har medført noen mindre belastning for sosialklienter dersom deres klientforhold avsløres.

UDI og UNE sin taushetsplikt

Utlendingsforvaltningens datasystemer inneholder informasjon av svært personlig karakter om alle utlendinger som noen gang har søkt eller fått opphold i Norge. Departementet melder at UDI ikke anser informasjon om en person har lovlig opphold som taushetsbelagt, men at om en person er utvist er det. UDI mener likevel at de har adgang til å utlevere informasjon til NAV om en person er utvist, med grunnlag i fvl. § 13 b første ledd nr. 5.

UNE opplyser at de anser at de i en del tilfeller kan gi opplysninger til NAV som de blir kjent med gjennom sin oppgave som kontrollmyndighet. Juss-Buss stiller seg kritiske til at UNE mener å ha en så vid adgang til å utgi informasjon til NAV.

Hensynet til at det fattes korrekte vedtak

Juss-Buss er enige med departementet i at det bør tilstrebes en mer ensartet praksis mellom sosialkontorene i NAV, med tanke på når informasjon fra utlendingsmyndighetene uthentes. Vi mener

likevel det er viktig å påse at slike tiltak ikke går på bekostning av andre viktige forvaltningsrettslige grunnprinsipper, som taushetsplikten.

Utformingen av endringsforslaget:

*«Ved **tvil** om fremlagt dokumentasjon er korrekt, **skal** kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen sjølv innhente oppdatert **informasjon om oppholdsstatus** fra utlendingsmyndighetene(vår utheving)»*

Vi ønsker for det første å påpeke at det her ved å bruke ordet «tvil» oppstilles et inngangsvilkår som kan medføre vanskelig vurderinger i saksbehandlingen hos NAV. Juss-Buss stiller seg videre kritiske til at ordlyden i forslaget, ved formuleringen «skal», pålegger NAV å innhente informasjon fra utlendingsmyndighetene i tvilstilfeller. Vi mener sosialkontorene i NAV må foreta en konkret vurdering av om dette er nødvendig i hvert tilfelle.

Videre mener vi formuleringen «informasjon om oppholdsstatus» er for vid og ber departementet presisere i forskriften hvilken informasjon dette omfatter. Ordlyden gir adgang til å innhente svært mye informasjon. Vi frykter denne adgangen vil medføre en automatikk i at sosialtjenesten i NAV innhenter opplysninger av sensitiv karakter.

Oppsummering

Juss-Buss er enige i viktigheten av at vedtak fattes på bakgrunn av korrekte opplysninger i henhold til fvl. § 17, og at sosialkontorene i NAV fører en ensartet praksis. Likevel er det bekymringsfullt at forslaget er utformet på en måte som fører til en uthuling av taushetsplikten til de ansatte i utlendingsforvaltningen og i NAV. Endringsforslaget synes å være motivert av en forestilling om at ulovlige innvandrere utgjør en stor gruppe stønadsmottagere hos NAV. Dette medfører ikke riktighet. NAV har allerede i dag de nødvendige fullmakter til å innhente nødvendig dokumentasjon. Endringsforslaget representerer derfor et høyst uforholdsmessig inngrep i personvernet til en stor gruppe mennesker, og bør derfor forkastes.